

ศึกษาบทบาทการเผยแผ่  
พระพุทธศาสนาของพระครูปัญญาวุฒิ

สุนทร

(คุณ ปญญาวุฒิโต)

A STUDY ROLES ON BUDDHIST  
PROPAGATION OF  
PHRAKHRO  
PANYAWUTHISUNTHORN  
(KUN PAÑÑĀVUDDHO)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาชีวิตและผลงานด้านศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์และบทบาทการพัฒนาด้านสาธารณูปการ และการสงเคราะห์ชุมชนในท้องถิ่นของ ผู้วิจัยได้ศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารการวิจัย และสัมภาษณ์ พระสงฆ์และฆราวาสที่มีส่วนร่วมงานสงเคราะห์และการพัฒนาท้องถิ่นในเขตตำบลสวาย นำข้อมูลมารวบรวมสรุปวิเคราะห์มูลและอธิบายเชิงพรรณนา ผลจากการวิจัยพบว่า

ผลงานของพระครูปัญญาวุฒิสุนทร (คุณ ปญญาวุฒิโต เป็นพระนักพัฒนาได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชนบทเหล่านั้นให้มีชีวิตที่ดีขึ้น โดยช่วยเหลือสงเคราะห์และพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ปลูกฝังคุณค่าจริยธรรมและศีลธรรมอันงดงาม มีบทบาทในการพัฒนาสร้างสรรค์ให้ชุมชน เช่น (๑) การปกครอง (๒) การเผยแผ่ (๓) การศึกษา (๔) การสงเคราะห์ (๕) การสาธารณูปการ (๖) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บทบาทด้านการศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ คือ จัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนผู้ที่ด้อยโอกาสจัดการบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย เปิดทำการสอนพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมชั้นตรี โท เอก แผนกบาลี และธรรมศึกษาเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้กับเยาวชนตลอดถึง ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน ช่วยเหลือ

นักเรียนผู้ยากไร้ ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีพ สงเคราะห์ประเภทอาคารสถานที่ สร้างศูนย์เด็ก เล็ก ได้บริจาคอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียนที่ ขาดแคลน

บทบาทการพัฒนาด้านสาธารณูปการ การสงเคราะห์ชุมชนในท้องถิ่น การ บูรณปฏิสังขรณ์และก่อสร้างวัด พัฒนาภายในวัด แสงบูรพา และวัดในเขตตำบลสวายทุกวัดให้มี เสนาสนะไว้บำเพ็ญกุศลจัดการปกครองพระสงฆ์ ให้เป็นระเบียบตามพระวินัย สร้างสาธารณูปการ เกื้อกูลชุมชน ให้มีสาธารณูปโภค อุปโภค ชักชวนชุมชนในท้องถิ่นให้ช่วยกันอนุรักษ์และรู้จัก คุณค่าทรัพยากร ป่าไม้ ป่าปลูกป่าไม้ทดแทน และ การอนุรักษ์น้ำ ญาติโยมจึงศรัทธามอบความ ไว้วางใจให้เป็นผู้นำ

## ABSTRACT

The objectives of this thesis are to study life and works of, and to study roles on religious studies, special education, public assistance, and community welfare. The research methodology was done by studying Tipitaka, commentaries, research documents, and interview of monks and laymen. Data analysis and summary were presented by description. The results are found as follows:

Life and works of Phrakhrū Pannawuthisunthorn (Kun Pannavuddho)

was found that; he has tried his best to develop the community lives in various ways with the help of the Buddha's teachings. His roles in developing the community comprises of (1) governing (2) propagation (3) education (4) welfare (5) public assistance and (6) environmental Conservation.

The roles on religious studies and special education were found that; on religious studies, Phrakhrū Pannawuthisunthorn (Kun Pannavuddho) helped to develop those who lacked of education chances by educated them in Buddhism i.e. Dhamma studies, Pali studies, and Buddhist Sunday School. Besides, he gave scholarship to the students and the poor; on special education, he supported in construction of learning building and presented learning aids to school of the community.

The roles of public help and community assistance were found that; on public help, Phrakhrū Pannawuthisunthorn (Kun Pannavuddho) had restored Wat Saengburapha which was established more than 100 years ago. He also offered religious belongings to different Wats within Sawai Sub-district; on community assistance, he supported community by providing various types of public utility, persuaded people to protect water and forest and grew the trees.

## ๑.ความนำ

การเผยแผ่ หมายถึง การประกาศพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้ขยายออกไป<sup>๑</sup> การพัฒนา คือ การทำให้เจริญขึ้น หรือ การทำให้มีมากและดียิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นมาในชมพูทวีปเมื่อประมาณ ๒,๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว หลังจากที่พระองค์ทรงพยายามแสวงหาโมกขธรรมเป็นเวลานาน ๖ ปีเมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้ว ทรงมีพระมหากุณณาที่จะแสดงธรรมโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นทุกข์ พระองค์ทรงบำเพ็ญประโยชน์ ๓ ประการ คือ อุตตัตถะ ประโยชน์ของตน ปรัตถะ ประโยชน์ของผู้อื่น และอุภยัตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย<sup>๒</sup>

กล่าวถึงงานในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงทำการเผยแผ่มาตั้งแต่พระองค์ได้ตรัสรู้จนตรัสสัมมาสัมโพธิญาณใหม่ ๆ แล้ว คือหลังจากที่ได้ตรัสรู้แล้วพระองค์ได้แสดงธรรมแก่ปัจเจกบุคคลซึ่งมีโกณฑัญญะเป็นหัวหน้า เมื่อท่านเหล่านั้นได้บรรลุธรรมและขออุปสมบทเป็นพระสงฆ์สาวกในพระพุทธศาสนา จึงมีพระรัตนตรัยเกิดขึ้นครบทั้ง ๓ และได้แสดงธรรมแก่ท่านเหล่านั้นอีก ทำให้มีพระอรหันต์เกิดขึ้นในครั้งนั้น ๖๑ รูป รวมทั้ง

<sup>๑</sup>พจนานุกรมภาษาไทย ฉบับทันสมัยและสมบูรณ์, ฝ่ายวิชาการภาษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๗๒๖.

<sup>๒</sup>พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต),พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๑.

พระพุทธเจ้า หลังจากนั้นพระองค์ก็ทรงส่งพระอรหันต์สาวกเหล่านั้นไปช่วยประกาศเผยแผ่พุทธศาสนาแก่ประชาชนสืบต่อไป

พระพุทธเจ้าทรงประกาศเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ทำการสั่งสอนเวไนยสัตว์ทั้งหลายตั้งแต่ได้ตรัสรู้ใหม่ ๆ จนถึงเสด็จดับขันธปรินิพพานเป็นเวลานานถึง ๔๕ พรรษา หลักคำสอนที่พระองค์ทรงประกาศเผยแผ่ทั้งหมดที่จัดรวบรวมไว้ในพระไตรปิฎกมีถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ พระองค์ทรงมีพระมหากุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ประสงค์ที่จะช่วยมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ ทรงมุ่งหวังที่จะให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชาวโลก หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานแล้ว การประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์สาวกก็ยังอยู่ในวงแคบไม่ได้ขยายกว้างออกไปยังต่างแดน ยังอยู่แต่เฉพาะในประเทศอินเดียเท่านั้น ประเทศอื่น ๆ ยังไม่รู้จักพระพุทธศาสนา แม้แต่ในประเทศอินเดียเองก็มีคนนับถือพระพุทธศาสนายังไม่หมดทุกแคว้นแคว้นในเวลาต่อมาสมัยที่ทำสังคายนาครั้งที่ ๓ พระเจ้าอโศกมหาราชขึ้นครองราชย์ ขณะนั้น พระพุทธศาสนาได้แบ่งแยกออกเป็นนิกายแล้ว และมีพวกเดียรถีย์ปลอมบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก เมื่อเข้ามาบวชแล้วก็นำเอาคำสอนของตนมาเผยแผ่เพื่อทำลายคำสั่งสอนหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทำให้พุทธศาสนาเสื่อมลง เป็นเหตุให้เหล่าภิกษุผู้มีศีลบริสุทธิ์เกิดความรังเกียจไม่ยอมร่วมทำสังฆกรรมอุโบสถด้วยเป็นเวลานานหลายปี ด้วยเหตุนี้พระเจ้าอโศกมหาราชจึงทรงให้ทำการสังคายนาครั้งที่ ๓ ขึ้น และมีการส่งสมณทูต ๘ สายไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยโดยยึดหลักการเผยแผ่

พุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลเป็นหลักและในปัจจุบัน พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีหลายรูปแต่ละรูปมีบทบาทในการเผยแผ่แตกต่างกันออกไปบ้าง แต่ก็มีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือ เพื่อประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และต้องการให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง วิธีการสอนหรือเทคนิคการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชน พร้อมทั้งกุศโลบายต่าง ๆ นั้นจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้คนเข้าใจพระพุทธศาสนาและเกิดศรัทธาเลื่อมใส ปัจจุบันพระสงฆ์เริ่มมีการตื่นตัวในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น เพราะมีแรงสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ ถึงแม้ว่ายังไม่ขยายวงกว้าง แต่แนวโน้มจะขยายออกไปเรื่อย ๆ เพราะสงฆ์หลาย ๆ รูปสามารถพัฒนาชุมชนของตนประสบผลสำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดีและส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมากขึ้น<sup>๓</sup>

พระครูปัญญาวุฒิสุนทร (คุณ ปณญาวุฑโฒ) เป็นพระนักเผยแผ่ที่มีบทบาทสำคัญและประสบผลสำเร็จในด้านการเผยแผ่อย่างมากเกี่ยวกับการใช้เทคนิคและรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมกับประชาชนทั้งชาวไทยและต่างประเทศ แต่ที่ผ่านมายังไม่มีผู้วิจัยบทบาทการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระครูปัญญาวุฒิสุนทร (คุณ ปณญาวุฑโฒ) เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางและแบบอย่างในการเผยแผ่พุทธศาสนา ผู้วิจัยมองเห็นประโยชน์

ที่จะได้รับในการศึกษาจึงได้ทำการศึกษาต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

## ๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาชีวิตและผลงานของพระครูปัญญาวุฒิสุนทร (คุณ ปณญาวุฑโฒ)

๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทด้านศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ ของพระครูปัญญาวุฒิสุนทร (คุณ ปณญาวุฑโฒ)

๒.๓ เพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนาด้านสาธารณูปการ และการสงเคราะห์ชุมชนในท้องถิ่นของพระครูปัญญาวุฒิสุนทร (คุณ ปณญาวุฑโฒ)

## ๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยผู้วิจัยจะศึกษารวบรวมเก็บข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

๓.๑ **ขั้นศึกษาข้อมูล** ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสาร สื่อออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒.๑ ,๒.๒ และ ๒.๓

๓.๒ **ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล** เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ และประสานงานติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และสรุปความคิดเห็นพร้อมข้อเสนอแนะของผู้วิจัย เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่**

<sup>๓</sup> พินิจ ลาภธนานนท์, “พระสงฆ์ในชนบทภาคอีสาน กับการพัฒนาตามหลักการพึ่งตนเอง”, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗).

๑) คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสาร สื่อออนไลน์

๒) แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก กลุ่มพระสงฆ์ฆราวาส ๖ รูป ผู้นำชุมชนและนักวิชาการ ๕ คน ในพื้นที่เป้าหมาย

**๓.๓ ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล** วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ นิตยสาร วารสาร สื่อออนไลน์และสื่ออื่น ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

**๓.๔ ชั้นสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ สรุปผลและอภิปรายผลแบบบรรยายตามกรอบแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดำเนินการตามกรอบแนวทางต่อไปนี้

#### ๔. ผลการวิจัย

ผลของการวิจัยพบว่า พระครูปัญญาวุฒิสุนทร (คุณ ปญญาวุฑฒ) เป็นพระเถระที่เสียสละเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยแท้ เป็นพระเถระที่รับภาระทางพระพุทธศาสนาในทุกๆ ด้านและเป็นผู้ที่มีสังวรรักษาสมณะวัตรเจริญในคุณธรรมสมาปฏิบัติ มีความแตกฉานในอรรถธรรมวินัย สามารถสอบบาลีภูมิเปรียญธรรม ๖ ประโยคตามหลักสูตรคณะสงฆ์ไทย ระเบียบประเพณีทางศาสนาและอาณาจักรได้อย่างดีมาโดยตลอด ประกอบพุทธศาสนกิจด้วยความอุตสาหวิริยะ อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา พัฒนาท้องถิ่นรับใช้สังคม และเข้ารับการศึกษาทั้งทางโลกและ

ทางธรรม เป็นผู้ที่สร้างคุณประโยชน์ทางการศึกษาให้คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์เป็นอย่างมาก ได้ทำการออกเผยแผ่ตามรอยพระพุทธองค์ คือ ได้อุทิศชีวิตทั้งหมดเพื่อการเผยแผ่พระศาสนา โดยยึดหลักเพื่อประโยชน์สุขของมวลชนหมู่มาก ดังพระราชดำรัสที่พระพุทธองค์ทรงมอบภาระหน้าที่อันสำคัญให้ภิกษุรับผิดชอบเป็นอันดับแรกว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของคนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก จงประกาศพรหมจรรย์อันมีความงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ผู้มีกิเลสธุลีในดวงตาน้อย มีอยู่” ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดประโยชน์อย่างสมบูรณ์ เรียกว่าอัตถะ ๓ ประการ ดังนี้ คือ

- ๑) อัตตัตถะ ประโยชน์เพื่อตน
- ๒) ปรัตถะ ประโยชน์เพื่อผู้อื่น
- ๓) อุภยัตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

โดยนิตยส่วนตัวแล้วท่านพระครูปัญญาวุฒิสุนทรเป็นพระเถระที่พูดจាន้อยหากจะพูดก็พูดมีสารประโยชน์และมีเหตุผล จรรยา มารยาทและการวางตัวดีถือได้ว่าเป็นจุดแรกของการเผยแผ่ เรียกความนิยมจากผู้พบเห็นสร้างความศรัทธาเลื่อมใส คุณลักษณะพิเศษจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของพระสงฆ์ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา บ่งบอกถึงอุปนิสัย วุฒิภาวะ การศึกษา การแต่งกาย กิริยามารยาท การพูดจา การเดินย่างก้าว สำรวมภายใน ภายนอก ชอบสันโดษในปัจจุบันนี้ ชอบสันติ และพอเพียงตามชีวิตสมณะ มีอุดมการณ์ตามโอวาทปาติโมกข์ ผีกฝนเรียนรู้ปริยัติและปฏิบัติตนมุ่งให้เกิดคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาได้ผลจริงทั้ง ๒ อย่าง คือ คັນถุระ และวิปัสสนาธุระ พระสงฆ์มีส่วนเข้ามารวมกันพัฒนาในทุก ๆ ด้านนอกจากกา

รองบรมศีลธรรมแล้วยังต้องพัฒนาอาชีพ  
เกษตรกรรมให้ประชาชนในชนบท

การจัดการศาสนศึกษาเพื่อช่วยเหลือ  
เกื้อกูล เป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของ  
ประเทศให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพประสิทธิภาพ  
ในการรักษาความมั่นคงของชาติ และสร้างความ  
เจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาท  
พระสงฆ์ไทย ได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้  
การศึกษาแก่คนไทยตั้งแต่อดีตมาแล้ว หลวงพ่อมี  
นโยบายการพัฒนาวัดเกี่ยวกับ ด้านการศึกษา  
สงเคราะห์ ดังนี้ คือ

๑) ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เล่า  
เรียนดี ประพฤติดี ตามสมควรแก่ฐานะ

๒) ช่วยเหลือนักเรียนผู้ยากไร้ ขาด  
แคลนปัจจัยในการดำรงชีพ โดยผ่านการ  
พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาให้ความช่วยเหลือ  
เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เมื่อเห็นผู้ใดที่มีความทุกข์ก็  
ช่วยเหลือให้พ้นจากทุกข์ ไม่มุ่งเอาประโยชน์ใด ๆ  
เป็นสงเคราะห์ด้วยใจที่บริสุทธิ์ไม่หวังผลตอบแทน  
แต่สิ่งที่จะได้รับตอบแทนกลับมา คือ ความรัก  
ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งเดียวกันไม่มีกรทะเลาะ  
วิวาทมีความสงบสุขชีวิต หลวงพ่อปัญญาวุฒิสุนทร  
ได้ยึดหลักในการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา  
ด้วยการสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ยิ่งกว่านั้น  
พระครูปัญญาวุฒิสุนทรได้ตระหนักสิ่งแวดล้อมที่  
ถูกทำลายลงไปเป็นจำนวนมาก หลวงพ่อมองเห็น  
การไกลในอนาคตกาลของชุมชนบ้านสวายจะ  
ไม่มีทรัพยากรใช้สอย เช่น ป่าไม้ แม่น้ำห้วย  
หนอง คลองบึง จึงคิดริเริ่มปลูกป่าชุมชนประจำ  
ตำบล โดยนำเอาพื้นที่ญาติโยมบริจาคและซื้อ  
เพิ่มเติมปลูกพันธุ์ไม้นานาชนิดเพื่ออนุรักษ์ไว้ ให้  
คนรุ่นหลังได้รับรู้วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่บรรพ  
บุรุษได้สร้างเอาไว้ ประเพณีบางอย่างต้องอาศัย

บุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น  
การหล่อเทียนเข้าพรรษาต้องหาช่างที่ชำนาญใน  
การแกะสลักลายบนต้นเทียน เทียนจึงจะสวยงาม  
นอกจากนี้หลวงพ่อยังได้สนับสนุน กิจกรรมต่างๆ  
ได้แก่ กิจกรรมผู้สูงอายุชุมชน กิจกรรมผู้พิการ  
มอบทุนการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสในชุมชน  
กิจกรรมเกษตรชุมชนพึ่งตนเอง

บทบาทการพัฒนาด้านสาธารณูปการ  
คือ การสงเคราะห์บุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือ  
ตนเองได้ หรือบริการอำนวยความสะดวกด้านการ  
ก่อสร้างที่อยู่อาศัยแก่ประชาชนทั่วไปการ  
บูรณปฏิสังขรณ์และก่อสร้างวัดนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่  
จำเป็นสำหรับวัด ถึงกระนั้นการพัฒนาเสนาสนะ  
เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่เข้าไปอยู่อาศัย จากที่อยู่  
ไม่สบายให้เป็นที่น่าอยู่น่าอาศัย ก็ขึ้นอยู่กับที่  
พระสงฆ์จะมีความขยันในการก่อสร้าง หรือหา  
วัสดุมาทำการก่อสร้างกุฏิ วิหาร เพื่อพัฒนาให้  
เป็นเสนาสนะได้ใช้ประโยชน์ได้ วัดจะเจริญหรือ  
ทรุดโทรมก็ขึ้นอยู่กับผู้นำ สำหรับพระครูปัญญา  
วุฒิสุนทรนั้น หลวงพ่อยืนมือเข้าไปพัฒนาวัดที่มี  
ปัญหาด้านการปกครอง หรือวัดร้าง หลวงพ่อเข้า  
สานความสามัคคี จากที่เคยความเห็นไม่ตรงกันให้  
มีความเห็นตรงกันและร่วมใจกันพัฒนา การ  
สงเคราะห์ชุมชนในท้องถิ่นนั้น เป็นงานที่พระครู  
ปัญญาวุฒิสุนทรได้ปฏิบัติมาเป็นเวลาหลายสิบปี  
คือ การปลูกป่า รักษาป่าเพื่อเป็นแหล่งน้ำ แหล่ง  
อาหาร ให้มีอากาศหายใจที่บริสุทธิ์สะอาด เป็น  
สถานที่ผลิตยารักษาโรคแห่งแรกของโลก และ  
เป็นการสงเคราะห์ชุมชนให้อยู่ดีกินดี อยู่กันแบบ  
ธรรมชาติ การสังคมสงเคราะห์จึงเป็นงานของ  
พระสงฆ์เถระที่ต้องทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน  
ที่อยู่ในเขตการบริการของแต่ละวัด และก็เป็น  
หน้าที่ของพระสงฆ์ที่ต้องรับผิดชอบด้วย เพื่อ

ความสงบสุขของพุทธศาสนิกชนและเป็นวิถีชีวิตของสังคมไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นผู้นำวิทยาการทางเกษตรสมัยใหม่ เช่น การแปลงนาสาธิต ปุ๋ยอินทรีย์ การเลี้ยงปลาแบบผสมผสานในนาข้าว ช่วยเหลือคนที่ไม่มียี่สิบทำกินสร้างอาชีพสร้างงานให้กับชุมชนในท้องถิ่น โดยมีทุนมูลนิธิปัญญาวุฒิสุนทร เป็นแรงขับเคลื่อน มอบทุนการศึกษาให้เด็กยากจนแต่เรียนดี สร้างอนาคตให้เยาวชนไทย หลวงพ่อท่านเป็นผู้นำที่มีดี ๓ ดี คือ พุทธดี ทำดี ประพฤติดี งานจึงสำเร็จจุล่งไปได้ไม่มีอุปสรรคขวางกั้น เกิดจากแรงศรัทธาของญาติโยมและการสละแรงกาย แรงใจ ความรู้ความสามารถ ความสามัคคีในชุมชน ที่สำคัญยิ่งคือ ความตั้งใจดี และปรารถนาดีอยากให้ชุมชนมีความสงบสุขเจริญและยกระดับให้สูงขึ้น ในการสงเคราะห์ชุมชนในท้องถิ่น

## ๕. ข้อเสนอแนะ

พระครูปัญญาวุฒิสุนทร พระสงฆ์เถระที่ความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นผู้เป็นศาสนทายาทผู้ที่สืบทอดพระพุทธศาสนา อีกทั้งการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่ประชาชนให้สามารถมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำหลักธรรมนั้นไปปฏิบัติจนเกิดความสงบสุขแก่ทั้งตนเองและผู้อื่น แต่บทบาทในการสงเคราะห์ชาวโลกของพระสงฆ์นั้นมิใช่เพียงการสงเคราะห์ทางด้านจิตใจเท่านั้น หากแต่ต้องมีการสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวโลกทางด้านปัจจัยภายนอกด้วย ตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่เหล่าสาวกก่อนไปประกาศนาทั้งนี้ก็เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่ว่า “พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล

เพื่อความทุกข์แก่มหาชนทั้งหลาย” เพราะพระสงฆ์ก็เป็นผู้อาศัยประชาชนในการดำรงชีวิตและเจริญในพระศาสนา ขณะเดียวกันประชาชนก็ต้องอาศัยพึ่งพาพระสงฆ์ในด้านการขัดเกลาจิตใจและเป็นที่พึ่งยามทุกข์ ดังนั้นพระสงฆ์และประชาชนต่างมีความผูกพันกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นแล้วพระสงฆ์ต้องช่วยเหลือประชาชนให้มีจิตใจประกอบด้วยธรรมและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมให้ดีขึ้น จึงภารธุระของพระสงฆ์ทั้งหลายที่พึงปฏิบัติตามสมณะสาธูปที่สงเคราะห์ตามหลักปัจจัยสี่ ยังต้องสนับสนุนส่งเสริมประชาชนในทุก ๆ ด้านเพื่อให้อยู่ในสังคมได้ เป็นลักษณะเด่นของหลวงพ่อดีที่ได้ช่วยเหลือคนพ้นจากทุกข์ได้พบสุข นั่นคือเจตนาของหลวงพ่อดีและจะมีความสุขมากที่เห็นคนเหล่านั้น ยิ้มแย้มแจ่มใสส่งสายตาออกมาอย่างมีความหวังในชีวิต

### ๕.๑ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูปัญญาวุฒิสุนทร(คุณ ปญญาวุฒโต) กับพระสงฆ์ นักพัฒนารูปอื่นในด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งอาจแตกต่างกันทาง การสงเคราะห์ หรือแตกต่างด้านความคิดและประเพณีวัฒนธรรม

๒) ควรศึกษาวิจัยแนวคิดและบทบาทของพระสงฆ์นักพัฒนาในแง่มุมมองอื่นอีก เช่น ด้านการประยุกต์หลักธรรมเพื่อสังคม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการศึกษา ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้านการแพทย์แผนโบราณ(ยาสมุนไพร)

## บรรณานุกรม

พจนานุกรมภาษาไทย ฉบับทันสมัยและสมบูรณ์. ฝ่ายวิชาการภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๓

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖

พินิจ ลาภธนานนท์. “พระสงฆ์ในชนบทภาคอีสาน ก็ับการพัฒนาตามหลักการพึ่งตนเอง”.

วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย  
๒๕๒๗.